

Akademisyenlerin engelli farkındalığının belirlenmesi

Determining the disabled awareness of academicians

Zeynep Karaman Özlü¹, Serap Ejder Apay², Zeynep Olçun Öztürk³, Adnan Küçükoğlu⁴, Fuat Gündoğdu⁵, Nimet Yiğit⁶

¹Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

²Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

³Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

⁴Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

⁵Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kardiyoloji Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

⁶Atatürk Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Erzurum, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı, akademisyenlerin engelli farkındalık durumlarını değerlendirmektir.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel türde yapıldı. Araştırma Atatürk Üniversitesi'nde Eylül- Ekim 2022 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini Atatürk Üniversitesi akademisyenleri oluşturdu. Örneklemi ise çalışmaya katılmayı kabul eden gönüllü akademisyenler oluşturdu. Araştırma 176 akademisyen ile tamamlandı. Veriler Kişisel Bilgi Formu ve Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği kullanılarak toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, ortalama, yüzdelik dağılımlar, Bağımsız gruplarda t testi, one Way Anova, standart sapma, Cronbach alpha katsayısı ve Pearson Korelasyon analizleri kullanıldı.

Bulgular: Akademisyenlerin Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği puan ortalamalarının 54.38±9.57, Benimsemek Alt Boyutu puan ortalamalarının 15.45±3.50, Farkındalık Alt Boyutu puan ortalamalarının 19.11±4.16, Bireysel Destek Alt Boyutu 11.57±2.87, Toplumsal Çevre Alt Boyutu 8.23±2.28 olduğu belirlendi. Ayrıca akademisyenlerin yaş ve çocuk sayısı durumları ile Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği Farkındalık Alt Boyutu puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görüldü (p<0.05). Ayrıca kadınların toplumsal çevre alt boyut puan ortalamalarının anlamlı düzeyde erkeklerden daha yüksek olduğu saptandı.

Sonuçlar: Sonuç olarak akademisyenlerin engelli farkındalığının iyi düzeyde olduğu, yaş ve çocuk sayısı arttıkça farkındalıklarının arttığı, kadın akademisyenlerin erkeklere göre engellilere yönelik toplumsal çevre algılarının daha yüksek olduğu belirlendi.

Anahtar kelimeler: engelli; farkındalık; algı

ABSTRACT

Aim: The purpose of this research is to evaluate the disability awareness of academicians.

Methods: The research was conducted in a descriptive and cross-sectional type. The research was carried out at Atatürk University between September and October 2022. The universe of the research was formed by the academicians of Atatürk University. The sample consisted of volunteer academics who agreed to participate in the study. The research was completed with 176 academicians. Data were collected using the Personal Information Form and the Scale of Perceptions for Persons with Disabilities. In the evaluation of the data; number, mean, percentile distributions, Independent groups t test, one Way Anova, standard deviation, Cronbach alpha coefficient and Pearson Correlation analyzes were used.

Results: It was determined that the academicians' Perceptions Towards Persons with Disabilities Scale mean score was 54.38±9.57, Adoption Sub-Dimension mean 15.45±3.50, Awareness Sub-Dimension mean 19.11±4.16, Individual Support Sub-Dimension 11.57±2.87, Social Environment Sub-Dimension 8.23±2.28. In addition, it was observed that there was a positive and significant correlation between the age and number of children of the academicians and the Awareness Sub-Dimension of Perceptions of Persons with Disabilities (p<0.05). In addition, it was determined that women's social environment sub-dimension mean scores were significantly higher than men's.

Conclusion: As a result, it was determined that the awareness of the disabled was at a good level, the awareness of the academicians increased as the age and the number of children increased, and the perceptions of the social environment towards the disabled were higher among female academics than men.

Keywords: disabled; awareness; perception

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) engelliği "Bir eksiklik veya sakatlık sonucunda, belirli bir kişide oluşan ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durum olarak ifade eder" şeklinde tanımlamıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2021a-b). Engellilik, bir yetersizlik ve özür ile kişinin yaşına, cinsiyetine, sosyal ve kültürel faktörlerine göre etkilenen rollerinin kısıtlanması ve engellenmesidir (Şişman, 2014). Dünya Sağlık Örgütü'nün tespitiyle günümüz dünyasında bir milyardan fazla insan

(küresel nüfusun yaklaşık %15'i) bir tür engel ile yaşamaktadır ve engelli nüfusu demografik eğilimler, kronik sağlık koşulları, yaşlanma ve diğer nedenlerle gittikçe artmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2021a-b). Ülkemizde, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, 2021 yılı nüfusunun %6.9'sünün (4.876.000 kişi) en az bir engelliliğin olduğu görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Engelli bireylere ilişkin en önemli nokta, toplumda engellilikle ilgili "farkındalığın oluşturulması" ve "anlaşılma" gereksinimlerinin karşılanmasıdır (Sevinç & Çay, 2017). Yapılan bir çalışmaya göre; engellilerin kendilerinin ve

ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olduğu, eğitim hayatlarında ekonomik güçlük yaşadıkları, eğitim kurumlarına erişimde güçlük çektikleri, bina için yapı ve düzenlemeleri yetersiz buldukları, okul aktivitelerine katılmadıkları, sınıfta yardım ve desteğe ihtiyaç duydukları, öğretmenlerin onlara karşı davranışlarını olumsuz buldukları ve engelsiz yaşlıları tarafından destek görmedikleri bulunmuştur (Nott, 1998). Türkiye’de ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelli olanların eğitim seviyelerinin, süregelen hastalığı olanlara ve toplumun diğer fertlerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum, toplumun ve dolayısıyla eğitim kurumlarının henüz fikri açıdan ve altyapı açısından engellilerin eğitim alabileceği veya alması gerektiği düşüncesinin açık hale gelmemesini bağlanmaktadır (Ergüden, 2008). Akademik araştırma ve öğretimin tüm alanlarında engelli bireylere esneklik, destek ve uyum sağlanmasına ihtiyaç vardır (Çarkçı, 2011).

Engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik artan personel ve fakülte farkındalığı, olumlu tutumlara yol açmaktadır. Engelli öğrencileri desteklemek için daha fazla istekli olmak, daha olumlu öğrenci deneyimleri öğrenme başarısını artırır. Özellikle kampüsler, öğretim üyeleri, personel ve yöneticiler, öğrencilerine hizmet etmek için daha donanımlı olmalıdır (Yerbury & Yerbury, 2021). Her akademik toplulukta engellilere yönelik uygun şartlar sağlayabilecek ve onlara hizmet edebilecek kurumsal ortamlar hazırlanmalı ve herkes için öğrenme sonuçları olan yüksek kaliteli bir eğitim deneyimi sağlamalıdır (Roth ve ark., 2018). Eğitim kurumunda başlıca hedef, engelli öğrencilere yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmak için destek sağlanmak olmalıdır. Bu hedefe yönelik bazı adımlar atılmış olsa da, akademik personelin ihtiyaçları ve farkındalıkların belirlenmesinde hala eksiklikler vardır (Corrêa ve ark., 2021).

Yapılan bazı araştırmalar, akademisyenlere verilen çeşitli engelli eğitim programlarının, engelli öğrencilere yönelik bilgi ve duyarlılıkta daha iyi sonuçlar elde ettiğini ve ayrıca akademisyenlerin engelli öğrenciler üzerindeki tutumlarının değiştiğini göstermiştir (McGregor & Vogelsberg, 1998). Çeşitli araştırmalara göre, öğretim üyelerinin engelli öğrencilerin dahil edilmesinde çok önemli bir rol oynadığı sonucuna varmıştır (Moriña ve ark., 2020). Akademik personel ile iyi bir ilişkileri olduğunu düşünmeyen engelli öğrencilerin okulu bırakma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Aidiyet duygusu ne kadar güçlüyse, öğrencilerin derecelerini tamamlayana kadar üniversitede kalma olasılıkları o kadar fazladır (Kezar & Maxey, 2014). Bu nedenle alanında uzman kişiler engelli eğitimi vermelidir. Engelli eğitimi, engelli bireyler ile iletişim kurmayı bilen eğitim profesyonellerinin işi olmalıdır (Hagenauer & Volet, 2014). Tabii ki tüm bu girişim ve eğitimlerin ilk aşaması akademisyenler de farkındalık oluşturmaktır. Bu çalışma akademisyenlerin engelli farkındalığının belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür.

Yöntem

Araştırmanın türü

Bu araştırma, Atatürk Üniversitesinde görev yapan akademisyenlerin engelli farkındalıklarının belirlenmesi amacı ile tanımlayıcı, kapsadığı zamana göre de kesitsel niteliktedir.

Araştırmanın yapıldığı yer ve zaman

Araştırma Eylül-Ekim 2022 tarihleri arasında araştırma formlarını online olarak dolduran Atatürk Üniversitesinde akademisyen olarak görev yapan katılımcılarla yürütüldü.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini Atatürk Üniversitesinde görev yapan online ulaşılabilecek tüm akademisyenler oluşturdu. Örnekleme ise çalışmaya katılmayı kabul eden tüm gönüllü akademisyenler oluşturdu. Araştırma 176 kişiyle tamamlandı.

Veri toplama araçları

Kişisel bilgi formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, gelir durumu, engeli bulunma durumu ve ailesinde engelli birey bulunma durumu gibi soruları içeren) toplam 7 sorudan oluşmaktadır.

Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği: Engelli bireylere yönelik kişilerin algı seviyelerini ölçme amacıyla geliştirilen "Engellilik Algısı Ölçeği"nin Türkçe geçerlilik güvenilirliği 2021 yılında Diğer ve Yıldız (2021) tarafından yapılmıştır. Toplamda 20 sorudan oluşan ölçme aracı 5'li likert tipi bir ölçektir. Buna göre; "5: Kesinlikle Katılıyorum", "4: Katılıyorum", "3: Kararsızım", "2: Katılmıyorum", ve "1: Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde belirlenmiştir. Ölçek Benimsemek, Farkındalık, Bireysel Destek ile Toplumsal Çevre şeklinde dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlardaki iç güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha değerleri; "Benimsemek" alt boyutu için 0.80, "Farkındalık" alt boyutu için 0.73, "Bireysel Destek" alt boyutu için 0.71, "Toplumsal Çevre" alt boyutu için 0.61 ve toplamda 0.86 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alpha değerleri; "Benimsemek" alt boyutu için 0.68, "Farkındalık" alt boyutu için 0.75, "Bireysel Destek" alt boyutu için 0.61, "Toplumsal Çevre" alt boyutu için 0.63 ve toplamda 0.82 olarak bulunmuştur.

Verilerin toplanması

Veri toplama sürecinde Covid 19 pandemisinin güncelliğini koruması nedeni ile veriler online olarak toplandı. Bu doğrultuda Google Documents aracılığı ile hazırlanan ulaşılabilecek bir link ile online veri toplama linki oluşturuldu. Farklı iletişim kanalları aracılığıyla (e-mail, instagram, whatsapp vb.) katılımcıların araştırma formlarına ulaşması sağlandı. Günümüzde internetin giderek artan rolü birçok alanda olduğu gibi araştırma sürecinde birincil kaynaklardan veri toplama aşamasında bazı dezavantajlarına rağmen avantajlarının fazla olması nedeni ile önem kazandığından veri toplamada bu yol tercih edildi. Bireylerin çalışmaya başlamadan önce çalışma hakkında kısa bir açıklama eklenerek onam formunu onaylamaları istendi. Birden fazla gönderimi kontrol etmek için, google dokümanlar ayarlarından "yalnızca bir kez gönder" düğmesine tıklanarak tekrarlanan girişler engellendi. Böylece katılımcıların anketi yalnızca bir kez doldurmasına izin verildi ve veri güvenliği sağlandı. Aynı zamanda ayarlar bölümünde "Katılımcıların tüm soruları yanıtlamamaları halinde anketi göndermelerine izin verilmeyecektir" seçeneği işaretli olduğundan; etkili yanıt oranı %100 idi. Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum butonu işaretlendikten sonra online anket başlatıldı.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin kodlanıp analiziyle beraber yorumlanması SPSS 21 paket programı yardımıyla yapıldı. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, ortalama, yüzdelik dağılımlar, standart sapma, Bağımsız grupta t testi, one Way Anova, Cronbach alpha katsayısı ve Pearson Korelasyon analizleri kullanıldı. Sonuçlar p < 0.05 anlamlılık düzeyinde yorumlandı.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmaya başlamadan önce, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan onay alındı (Tarih:09.09.2022-sayı:2022/09/23). Hedef kitle için online

anket formuna araştırma hakkında bilgilendirici onam formuna ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğuna ilişkin açıklamalar eklendi. Ayrıca katılımcıların kişisel bilgilerinin kimse ile paylaşılmayacağı "Gizlilik ve Gizliliğin Korunması ilkesine" uyulmasına özen gösterileceği bilgisine de yer verildi. Elde edilen bilgilerin ve cevaplayanın kimliği gizli tutularak "Kimliksizlik ve Güvenlik ilkesi" yerine getirildi. Çalışma süresince İnsan Hakları Helsinki Deklerasyonu'na sadık kalındı.

Bulgular

Tablo 1. Akademisyenlerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	105	59.7
Erkek	71	40.3
Medeni durum		
Evli	83	47.2
Bekar	93	52.8
Gelir durumu algısı		
Gelir giderden az	41	23.3
Gelir gidere denk	99	56.3
Gelir giderden fazla	36	20.5
Engel bulunma durumu		
Evet	5	2.8
Hayır	171	97.2
Ailesinde engelli birey bulunma durumu		
Evet	20	11.4
Hayır	156	88.6
	Min-Max	Ort. ± SS
Yaş (yıl)	20-67	31.30±11.27
Çocuk sayısı	0-5	0.91±1.23

Araştırma kapsamına alınan akademisyenlerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı incelendiğinde (Tablo 1), %59.7'sinin kadın, %52.8'inin bekar, %56.3'ünün gelirinin giderine denk, %2.8'sinin engelinin bulunduğu, %11.4'ünün ise ailesinde engelli bir bireyin bulunduğu belirlendi. Ayrıca akademisyenlerin yaş ortalamalarının 31.30±11.27, çocuk sayısı ortalamalarının 0.91±1.23 olduğu saptandı.

Akademisyenlerin Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeğinden aldıkları min-max ve puan ortalamalarının dağılımı Tablo 2'de görülmektedir. Akademisyenlerin Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği Benimsemek Alt Boyutu puan ortalamalarının 15.45±3.50 Farkındalık Alt Boyutu puan ortalamalarının 19.11±4.16, Bireysel Destek Alt Boyutu 11.57±2.87, Toplumsal Çevre Alt Boyutu 8.23±2.28 ve ölçek Toplam Puan ortalamasının 54.38±9.57 olduğu belirlendi.

Akademisyenlerin tanıtıcı özelliklerine göre Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği Alt boyut ve toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında (Tablo 3), yalnızca akademisyenlerin cinsiyet durumları ile Toplumsal Çevre Alt Boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanırken ($p<0.05$), diğer tanıtıcı özellikleri ile ölçek alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$). Ayrıca akademisyenleri yaş ve çocuk sayısı ile ölçek farkındalık alt boyut puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p<0.05$).

Tartışma

Akademisyenler, mezuniyet sonrası dönemde toplumsal yaşamın her alanında görev alan ve toplumun önemli bir

kesimini temsil eden üniversite öğrencilerinin eğitiminde ve toplumun bilinçlendirilmesinde önemli bir role sahip olduklarından engelliler konusunda farkındalık düzeylerinin belirlenmesi toplumsal farkındalık oluşturulmasında önemlidir (Baykan ve ark., 2018; Corrêa ve ark., 2021). Bu çalışma, akademisyenlerin engelli farkındalık durumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapıldı. Elde edilen sonuçlar literatür ışığında tartışıldı.

Bu çalışmada akademisyenlerin engelli farkındalığı düzeylerinin yüksek olduğu belirlendi. Baykan ve arkadaşları (2018) 658 akademik personelle yürüttükleri çalışmada, akademisyenlerin engelli bireylere yönelik tutumlarının olumlu olduğunu bildirmiştir. Çakmak ve Çiftçi (2010) yürüttükleri çalışmada akademisyenlerin engelli bireylerin eğitim ve istihdamda diğer bireylerle aynı imkânlarla sahip olması gerektiğini düşündüklerini ve bu konuda olumlu tutumları olduğunu saptamıştır. Corrêa ve arkadaşları (2021) akademik personellerin engelli bireylere yönelik bilgi ve algılarını inceledikleri 500 kişinin katıldığı çalışmada, katılımcıların çoğunun farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Costea-Barlutiu ve Rusu (2015) yürüttüğü çalışmada da akademik personelin engelli öğrencilere yönelik tutumunun olumlu olduğu vurgulanmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü üniversitede engelli farkındalığını artırmak için kurulan birimlerin, engelli farkındalığına yönelik yürütülen proje ve derslerinde bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada kadınların engelli bireylere yönelik toplumsal çevrede farkındalıklarının daha yüksek olduğu bulundu. Cinsiyetin engelli farkındalığı üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalarda farkı sonuçlar olduğu görülmektedir. Literatürde cinsiyetin engelli bireylere yönelik algıyı etkilemediğini bildiren araştırmalar bulunmakla birlikte (Ouellette-Kuntz ve ark., 2010; Yazbeck ve ark., 2004) kadınların farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu bildiren araştırmalarda bulunmaktadır (Baykan et al., 2018; Scotti ve ark., 1996). Akrami ve arkadaşları (2006) erkeklerin kadınlara kıyasla engelli bireylere yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olduklarını belirtmiştir. Bu durum bireysel farklılıkların yanı sıra, araştırmaların yürütüldüğü bölgeler arasındaki kültürel farklılıklardan kaynaklanabilir. Bu çalışmada ilerleyen yaşla birlikte engelli farkındalık düzeyinin arttığı bulundu. Literatürde yaş ve engelli farkındalığının incelendiği çalışmalarda farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Baykan ve arkadaşları (2018) artan yaşla beraber engelli bireylere yönelik farkındalığının değişmediğini belirtmiştir. Morin ve arkadaşları (2013) 60 yaş ve üstü kişilerin, engelli bireylere karşı daha olumsuz bir tutuma sahip olduklarını bildirmiştir. Findler ve arkadaşları (2007) yaşla beraber engelli farkındalığında arttığını belirtmiştir.

Tablo 2. Akademisyenlerin Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeğinden aldıkları min-max puan ve puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Min	Max	Ort. ± SS
Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği			
EBYAÖ alt boyutlar			
Benimsemek alt boyutu	7	28	15.45±3.50
Farkındalık alt boyutu	6	28	19.11±4.16
Bireysel destek alt boyutu	4	18	11.57±2.87
Toplumsal çevre alt boyutu	3	15	8.23±2.28
EBYAÖ Toplam Puan	20	76	54.38±9.57

Tablo 3. Akademisyenlerin tanıtıcı özelliklerine göre engelli bireylere yönelik algı ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Özellikler	Benimsemek alt boyutu	Farkındalık alt boyutu	Bireysel destek alt boyutu	Toplumsal çevre alt boyutu	Toplam puan	
	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	
	Test ve p değeri	Test ve p değeri	Test ve p değeri	Test ve p değeri	Test ve p değeri	
Cinsiyet						
Kadın	15.04±3.13	19.57±3.52	11.96±2.78	8.41±2.05	55.00±8.48	
Erkek	16.05±3.94	18.43±4.90	11.00±2.94	7.97±2.57	53.46±10.98	
	t=-1.885 p=.061	t=1.786 p=.298	t=2.199 p=.076	t=1.277 p=.029	t=1.044 p=.203	
Medeni durum						
Evli	15.71±3.56	18.67±4.21	11.56±2.95	8.32±2.30	54.27±9.42	
Bekâr	15.22±3.46	19.50±4.09	11.58±2.82	8.16±2.27	54.47±9.75	
	t=.915 p=.361	t=-1.325 p=.187	t=-.033 p=.974	t=.475 p=.636	t=-.135 p=.893	
Gelir durumu algısı						
Gelir giderden az	15.87±3.85	19.09±4.38	11.63±3.05	8.24±2.34	54.85±10.38	
Gelir gidere denk	15.70±3.41	19.27±3.98	11.62±2.81	8.39±2.25	55.00±9.37	
Gelir giderden fazla	14.27±3.16F=2.629	18.69±4.47	11.36±2.89	7.80±2.30	52.13±9.05	
	p=.075	F=.253 p=.777	F=.123 p=.885	F=.876 p=.418	F=1.248 p=.290	
Engel bulunma durumu						
Evet	15.80±3.70	16.60±6.80	11.60±4.27	8.40±2.79	54.40±14.97	
Evet	15.44±3.51	19.18±4.06	11.57±2.84	8.23±2.27	54.43±9.43	
Hayır	t=.223 p=.824	t=-1.373 p=.171	t=.021 p=.984	t=.160 p=.873	t=-.468 p=.640	
Ailesinde engelli birey bulunma durumu						
Evet	13.85±3.28	17.10±5.67	11.25±3.75	8.05±2.70	50.25±13.04	
Hayır	15.66±3.49	19.37±3.87	11.61±2.75	8.26±2.23	54.91±8.95	
	t=-2.196 p=.824	t=-2.327 p=.171	t=-.534 p=.984	t=-.392 p=.873	t=-2.069 p=.640	
Yaş	r	.090	.180*	-.118	-.013	-.084
	p	.236	.017	.119	.861	.267
Çocuk sayısı	r	.086	.155*	-.067	.044	-.046
	p	.258	.040	.379	.563	.547

*p<0.05

Bu durumun engelli farkındalığı konusunda bireylerin bilgi düzeyleri, yaşam deneyimleri, çevresel faktörler ve bireysel farklılıklar gibi pek çok değişkenin etkili olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu çalışmada artan çocuk sayısı ile birlikte engelli farkındalığı düzeyinin arttığı bulundu. Literatürde çocuk sayısı ve engelli farkındalığının incelendiği çalışmalar sınırlıdır. Ebeveyn olmanın engelli bireylere yönelik tutumu olumlu etkilediğine dair bulgular bulunmaktadır (Tamas et al., 2019). Çocuk sahibi olmak bireylerin empatik eğilimini ve duygusal yönlerini etkileyerek engelli farkındalığı üzerinden etkili olmuş olabilir (Mehrabian et al., 1988).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada akademisyenlerin engelli farkındalığı düzeylerinin yüksek olduğu, yaş ve çocuk sayısı arttıkça farkındalıklarının arttığı, kadın akademisyenlerin erkeklere göre engellilere yönelik toplumsal çevre algılarının daha yüksek olduğu belirlendi. Bu bulgular sonucunda; engelli farkındalığını artırmak için üniversiteler bünyesinde engelli öğrencilere yönelik birimlerin kurulması ve faaliyetlerinin artırılması, akademisyenlerin eğitim süreçlerine engelli farkındalığı dersinin dahil edilmesi ayrıca ilk ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi önerilmektedir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Yazarlar, bu çalışmaya katılan katılımcılara teşekkür eder.

Finansal Destek

Bu araştırma Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.

Etik Komite Onayı

Bu çalışma için etik kurul onayı Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınmış ve bilimsel komite tarafından onaylanmıştır (Karar no: 2022/09/22, Tarih: 09.09.2022).

Bilgilendirilmiş Onam

Katılımcılardan sözlü onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

Z.K.Ö.: Tasarım, Metodoloji, Veri Toplanması, Veri analizi, Yazma - orijinal taslak.

S.E.A.: Metodoloji.

Z.O.Ö.: Metodoloji, Yazma - orijinal taslak.

A.K.: Metodoloji.

F.G., Metodoloji.

N.Y.: Metodoloji.

Kaynaklar

- Akrami, N., Ekehammar, B., Claesson, M., & Sonnander, K. (2006). Classical and modern prejudice: Attitudes toward people with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 27(6), 605-617.
- Baykan, Z., Naçar, M., Şenol, V., & Çetinkaya, F. (2018). Erciyes üniversitesi akademik personelinde engellilik farkındalığı. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), 50-61.
- Corrêa, A., Masuchi, M. H., Baeta, N., Takiuchi, L., & Bianco, B. (2021). Disability inclusion in higher education: knowledge and perceptions of the academic community. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 16(7), 735-740. <https://doi.org/10.1080/17483107.2019.1701106>

- Costea-Bărluțu, C., & Rusu, A. S. (2015). A preliminary investigation of Romanian university teachers' attitudes towards disabilities—A premise for inclusive interaction with students with disabilities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 209, 572-579.
- Çakmak, Z. A., & Çiftçi, G. E. (2010). Akademik personelin engelli bireyin istihdamına ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 1, 67-83.
- Çarkçı, Ş. (2011). *Engellilerin mesleki eğitimi ve istihdamı* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Diğer, H., & Yıldız, A. (2021). Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 807-822.
- Dünya Sağlık Örgütü (2021a). *Disability*. https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1. adresinden erişildi. Erişim tarihi: 12.09.2022.
- Dünya Sağlık Örgütü (2021b). *Disability and health*. <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/disability-and-health>. adresinden erişildi. Erişim tarihi: 12.09.2022.
- Ergüden, A. D. (2008). *Sosyal dışlanma açısından bedensel engelli bireylerin yaşantılarının incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Findler, L., Vilchinsky, N., & Werner, S. (2007). The multidimensional attitudes scale toward persons with disabilities (MAS) construction and validation. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 50(3), 166-176.
- Hagenauer, G., & Volet, S. E. (2014). Teacher-student relationship at university: an important yet under-researched field. *Oxford Review of Education*, 40(3), 370-388. <https://doi.org/10.1080/03054985.2014.921613>
- Kezar, A., & Maxey, D. (2014). Faculty matter: So why doesn't everyone think so. *Thought & Action*, 2014(2014), 29-44.
- McGregor, G., & Vogelsberg, R. T. (1998). *Inclusive schooling practices: pedagogical and research foundations: a synthesis of the literature that informs best practices about inclusive schooling*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED418559.pdf>
- Mehrabian, A., Young, A. L., & Sato, S. (1988). Emotional empathy and associated individual differences. *Current Psychology*, 7(3), 221-240.
- Morin, D., Rivard, M., Crocker, A., Boursier, C. P., & Caron, J. (2013). Public attitudes towards intellectual disability: A multidimensional perspective. *Journal of Intellectual Disability Research*, 57(3), 279-292.
- Moriña, A., Perera, V. H., & Carballo, R. (2020). Training needs of academics on inclusive education and disability. *Sage Open*, 10(3), 2158244020962758.
- Nott, J. (1998). *Impaired identities? Disability and personhood in Uganda and implications for an international policy on disability*. <https://0-www.ncbi-nlm-nih-gov.brum.beds.ac.uk/books/NBK304084/>
- Ouellette-Kuntz, H., Burge, P., Brown, H. K., & Arseneault, E. (2010). Public attitudes towards individuals with intellectual disabilities as measured by the concept of social distance. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 23(2), 132-142.
- Roth, D., Pure, T., Rabinowitz, S., & Kaufman-Scarborough, C. (2018). Disability awareness, training, and empowerment: A new paradigm for raising disability awareness on a university campus for faculty, staff, and students. *Social Inclusion*, 6(4), 116-124.
- Scotti, J. R., Slack, B. S., Bowman, R. A., & Morris, T. L. (1996). College student attitudes concerning the sexuality of persons with mental retardation: Development of the perceptions of sexuality scale. *Sexuality and Disability*, 14(4), 249-263.
- Sevinç, İ., & Çay, M. (2017). Fiziksel engelli bireylerin üniversite eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunlar (Akdeniz Üniversitesi örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13, 219-238.
- Şişman, Y. (2014). Engelliler açısından eşitlik, ayrımcılık ve eğitim hakkı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32, 57-85.
- Tamas, D., Brkic Jovanovic, N., Rajic, M., Bugarski Ignjatovic, V., & Peric Prkosovacki, B. (2019). Professionals, parents and the general public: attitudes towards the sexuality of persons with intellectual disability. *Sexuality and Disability*, 37(2), 245-258.
- Tervo, R. C., & Palmer, G. (2004). Health professional student attitudes towards people with disability. *Clinical Rehabilitation*, 18(8), 908-915.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). *İstatistik veri portalı*. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=engelli> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 08.08.2022.
- Yazbeck, M., McVilly, K., & Parmenter, T. R. (2004). Attitudes toward people with intellectual disabilities: An Australian perspective. *Journal of Disability Policy Studies*, 15(2), 97-111.
- Yerbury, J. J., & Yerbury, R. M. (2021). Disabled in academia: to be or not to be, that is the question. *Trends Neurosci*, 44(7), 507-509. <https://doi.org/10.1016/j.tins.2021.04.004>